QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 30 ta' Ġunju, 2021.

Numru 10

Ċitazzjoni numru 118/14/1 MH

Michael Busutill

v.

Magdalena Abela

Il-Qorti:

1. Dan il-każ jirrigwarda inċident tat-traffiku li seħħ fl-Imsida fis-27 ta' April, 2012, fejn l-attur safa mtajjar minn vettura misjuqa mill-konvenuta waqt li kien qiegħed jaqsam, u bħala riżultat sofra diżabilita` permanenti.

2. L-attur għalhekk fis-7 ta' Frar, 2014, intavola l-kawża odjerna fejn talab li jiġi dikjarat li għall-inċident kienet taħti unikament il-konvenuta, li

jiġu likwidati d-danni, u li l-istess konvenuta tħallsu d-danni hekk likwidati.

3. Il-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fis-sentenza tagħha mogħtija fit-30 ta' Mejju, 2016, ikkonkludiet li għall-inċident kienu jaħtu ż-żewġ partijiet, b'dan li l-attur kellu ¾ tat-tort u l-konvenuta kellha ¼. Kwantu għad-danni, wara li qieset id-diżabilita` ta' 15% (ir-rata li waslu għaliha l-perit perizjuri), il-paga minima nazzjonali (l-attur kien qiegħed u ma kellux ħajja lavorattiva kontinwa fis-snin ta' qabel), multiplier ta' 7 snin, u tnaqqis ta' 20% minħabba *lump sum payment*, illikwidat il-*lucrum cessans* fl-ammont ta' €7,251.12. Ma dawn żiedet €49 in linea ta' *damnum emergens* u b'hekk waslet għas-somma ta' €7,300.12. Ladarba kienet sabet li l-konvenuta kellha biss ¼ mit-tort, ordnatilha tħallas lill-attur kwart tas-somma ta' €7,300.12, ċioe` €1,825.03.

4. **L-attur ħassu aggravat b'tali sentenza u għalhekk fl-20 ta' Ġunju, 2016, interpona l-appell odjern fejn talab lil din il-Qorti tirriforma s-sentenza billi tilqa' t-talbiet tiegħu *in toto* u tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenuta, filwaqt li fir-rigward tal-likwidazzjoni tad-danni taddotta multiplier ta' 11-il sena, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-konvenuta appellata.**

5. Għal intendiment aħjar ta' dan l-appell din il-Qorti ser tirriproduċi partijiet rilevanti mis-sentenza appellata:

"Il-Qorti:

I. Preliminari

Rat ***ir-Rikors Guramentat tal-attur*** *prezentat fis-7 ta' Frar 2014 fejn gie premess:*

"1. Illi l-istanti Michael Busuttil, fis-27 ta' April 2012, kien fi Triq Mikiel Anton Vassalli, Msida hdejn il-Bus Stop (magenb l-iskaters park) meta kif gie biex jaqsam it-triq dan qasam minn quddiem vettura tal-ghamla Peugeot 206 bin-numru ta' registrazzjoni ABO 328 misjuqa mill-konvenuta, li kienet qieghda tistenna biex tohrog minn fejn gie mtajjar minn l-istess vettura u bl-impatt twaddab f'nofs tat-triq;

2. Illi, Michael Busuttil, prova jqum fuq saqajh imma ma felahx u kellu jitkaxkar fuq il-bankina'; Huwa baqa' f'sensih u huwa ttiehed l-emergenza gewwa l-isptar Mater Dei fejn sarulu ezamijiet klinici u wkoll X-rays li kkonfermaw li sofra danni konsistenti f'debilita' permanenti;

3. Illi l-incident stradali sehh unikament minhabba imperizja, negligenza, imprudenza u inosservanza tar-regolamenti tat-traffiku da parti tal-konvenuta illi, minghajr ma hadet id-dovuti kawteli, spiccat biex tajret lil Michael Busuttil waqt li dan kien qed jaqsam u meta kien diga' qabez nofs il-vettura minn quddiem;

4. Illi rizultat ta' dan l-incident stradali, Michael Busuttil safa mwegga' gravement u ser jibqa' permanentement debilitat, u dan oltre d-danni materjali minnu wkoll sofferti;

5. Illi l-konvenuta bl-ebda mod ma ghamlet tajjeb ghad-danni minnha kkagunati kif imfisser;

6. Illi l-istanti b'ebda mod ma kien responsabbli ghall-incident stradali msemmi;

7. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza".

…omissis….

TALBIET

Tghid ghalhekk il-konvenuta ghaliex m'ghandniex din l-Onorabli Qorti:

"1. Tiddikjaraha responsabbli ghall-incident stradali li sehh fis-27 ta' April 2012, fi Triq Mikiel Anton Vassali, Msida u ghad-danni li b'rizultat ta' l-istess sofra l-attur;

2. Tillikwida d-danni okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi;

3. Tikkundannha thallas lill-attur dawk l-ammonti kif likwidati u dikjarati bhala dovuti in linea ta'danni, kif imfisser.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-ittri ufficjali tal-lum stess mahruga kontra l-assikurazzjoni tal-konvenuta u bl-imghax skond il-ligi kontra l-konvenuta li hi minn issa ingunta ghas-subizzjoni."

Rat il-lista tax-xhieda u d-dokumenti annessi mar-rikors guramentat.

Rat ir-Risposta Guramentata tal-konvenuta prezentata fil-21 ta' Marzu 2014 li permezz taghha tressaq is-segwenti eccezzjonijiet:

> *"1. Illi t-talbiet tar-rikorrent huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, u dana il-ghaliex l-incident in kwistjoni ma sehhx b'xi tort tal-intimata izda unikament tort tar-rikorrent Busuttil stess, illi qasam it-triq f'post perikoluz ghall-ahhar u minkejja illi kien hemm 'pedestrian crossing' ghal dan il-ghan fil-vicin, u liema pedestrian crossing ir-rikorrent ghazel li ma juzahiex. Inoltre, fil-hin ta' l-incident ir-rikorrent ma ezercitax il-'proper lookout' mehtiega minnu bhala pedestrian, u dana unikament b'negligenza, traskuragni u mperizja da parti tieghu stess. Isegwi ghalhekk illi t-talbiet tar-rikorrent ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-istess rikorrent;*
>
> *2. Illi minkejja s-suespost u minghajr pregudizzju ghall-kwistjoni tar-responsabbilita', r-rikorrent ghandu jressaq kull prova valida skond il-ligi sabiex jipprova t-telf illi allegatament sofra in segwitu ta' dan l-incident, inkluz bl-opra ta' periti nominati minn din l-Onorabbli Qorti, u fin-nuqqas l-intimata m'ghandhiex tkun ikkundannata illi thallas kwalsiasi somma ta' danni lir-rikorrent;*
>
> *3. Illi subordinament ghat-tieni eccezzjoni, l-intimata tirrileva illi qieghda tikkontesta l-kontenut u l-konkluzjonijiet tar-rapport mediku mhejji mill-konsulent ortopediku Mr Raymond Gatt, anness mar-rikors mahluf bhala Dok MB 2;*
>
> *4. Salv eccezzjonijiet ulterjuri skont kif permess mill-ligi."*

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-konvenuta.

Rat ir-rapport ex parte mhux mahluf tal-Konsulent Kirurgu fl-Ortopedija Mr Raymond Gatt datat 23 ta' Lulju 2013, ir-rapport mahluf tal-Perit Mediku mqabbad mill-Qorti Mr Massimo Abela datat 19 ta' Settembru 2014 kif ukoll ir-rapport mahluf tal-periti perizjuri Mr Ivan Esposito, Mr Carmel Sciberras u Mr Jason Zammit prezentat fis-17 ta' Gunju 2015.

Rat ix-xhieda kollha mressqa mill-partijiet u d-dokumenti esibiti minnhom.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet li kienu skambjati bejn il-partijiet.

Rat id-digriet tat-3 ta' Frar 2016 li permezz tieghu il-kawza thalliet ghas-sentenza finali wara li semghet it-trattazzjoni tad-difensuri tal-partijiet.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. Sintezi tal-provi

*Xehed l-**attur Michael Busuttil**…*

…omissis….

*Xehed **PS 855 Malcolm Buttigieg**…*

…omissis….

*Xehdet il-**konvenuta**…*

…omissis….

*Xehed **Alfred Abela**, ir-ragel tal-konvenuta…*

…omissis….

Gew prezentati varji provi dokumentarji fosthom:

i. ***Rapport ex parte tal-Konsulent Kirurgu fl-Ortopedija Mr Raymond Gatt datat 23 ta' Lulju 2013** – Wara li ezamina lill-attur huwa kkonkluda li minhabba l-griehi f'saqajh li kien sofra in segwitu ghall-incident stradali in kwistjoni, dan kien sofra 10% dizabilita' permanenti.*

ii. ***Rapport tal-Perit Mediku mqabbad mill-Qorti Mr Massimo Abela datat 19 ta' Settembru 2014** - Huwa kkonkluda li l-attur garrab ferita ta' natura gravi minhabba ksur tal-parti ta' fuq tal-qasba tas-sieq tal-lemin. Il-ksur kien jestendi fl-irkoppa. Kellu wkoll bzonn operazzjoni biex il-ksur jitqieghed f'postu u jigi stabilizzat bi pjanca. Il-konkluzjoni ta' dan l-espert kienet li l-attur sofra dizabilita' permanenti ta' 10%.*

iii. ***Rapport tal-periti perizjuri Mr Ivan Esposito, Mr Carmel Sciberras u Mr Jason Zammit prezentat fis-17 ta' Gunju 2015** – Dawn l-esperti kkonkludew li kawza tal-ksur serju li garrab l-attur, huwa x'aktarx jizviluppa artrite degenerattiva qabel iz-zmien kif ukoll aktarx ikollu bzonn a total knee replacement. L-irkoppa ma tistax tigi drittata ghal kollox. Il-konkluzjoni ta' dawn l-esperti kienet li l-attur sofra dizabilita' permanenti ta' 15%.*

iv. ***Dokumentazzjoni dwar il-beneficcji socjali** - peress li fl-epoka tal-incident l-attur kien dizokkupat gew prezentati l-ammonti ta' beneficcji socjali li huwa rcieva bejn is-sena 2010 u 2013.*

III. Konsiderazzjonijiet

Il-kawza tal-lum hija dwar incident stradali li fih l-attur jghid li garrab dizabilita' permanenti f'saqajh il-leminija wara li safa mtajjar mill-vettura misjuqa mill-konvenuta waqt li kien qieghed jaqsam Triq Mikiel Anton Vassalli, l-Imsida nhar is-27 t'April 2012. Huwa qieghed jitlob lil din il-Qorti tiddikjara lill-konvenuta unikament responsabbli ghal dan l-incident kif ukoll li tillikwida u tordna l-hlas tad-danni konsegwenzjali favurih.

Il-konvenuta laqghet ghal din l-azzjoni billi rribattiet li l-incident in kwistjoni sehh unikament tort tal-attur li qabad u qasam it-triq f'post perikoluz u b'mod traskurat u negligenti minghajr ma ezercita a proper lookout bhala pedestrian.

i. Dinamika tal-incident stradali

Minn dak li rrizulta mill-provi, ftit qabel ma sehh l-incident nhar is-27 t'April 2012, skont l-attur kien ghadu kemm nizel minn xarabank li kien gej minn naha ta' tas-Sliema quddiem l-ufficini ta' Ernst & Young gewwa l-Imsida. Huwa qasam ghat-tieni bus stop fuq l-istess naha li taghti ghall-Imsida (dan il-bus stop illum m'ghadux jezisti). Dan ghaliex huwa kien miftiehem mas-siehba tieghu li tghaddi ghalih bil-karozza minn hemmhekk. Izda wara li qasam ghal dan it-tieni bus stop huwa rrealizza li minhabba l-kongestjoni tat-traffiku li kien hemm hiereg minn Triq il-Punent ghal got-triq principali, kien ser ikun difficli ghas-siehba tieghu biex tieqaf ghalih hemmhekk u ghalhekk iddecieda li jerga' jaqsam lura. Huwa mar fil-ponta tal-bankina u hares lejn il-lemin tieghu u ra l-vetturi weqfin fit-traffiku minn Triq il-Punent. Hares lejn in-naha l-ohra (in-naha ta' Regional Road) u ddecieda li f'dak il-hin jaqsam ghax la kienu gejjin karozzi min-naha ta' Regional Road il-karozzi minn Triq il-Punent ma setghux johorgu. Huwa ra l-vettura tal-konvenuta u din kienet wieqfa fit-tarf ta' Triq il-Punent tistenna biex tohrog. Id-distanza bejnu u bejn din il-vettura kienet inqas minn nofs metru. Malli nizel il-bankina u ghamel l-ewwel ftit passi l-vettura tal-konvenuta saqet 'il quddiem u laqtitu bil-bumper f'siequ l-leminija. Kellu jittiehed l-isptar u gie operat. Sal-lum jghid li f'din is-sieq ghadu jbati l-konsegwenzi ta' dan l-incident.

Il-konvenuta min-naha l-ohra tghid li ftit qabel ma sehh l-incident hija kienet qeghda fit-tarf ta' Triq il-Punent wieqfa bil-vettura taghha tistenna biex tohrog fit-triq principali. Kienet diga' qabzet iz-zebra crossing b'tul ta' vettura u anke s-sinjal ta' "Subway" fl-istess triq. Hija kienet qeghda thares lejn in-naha tal-lemin taghha peress li t-traffiku tat-triq principali kien gej minn dik in-naha. Malli giet biex tipprova taqla' u dawret wiccha bil-mod lejn ix-xellug taghha hija sabet lill-attur quddiem il-vettura taghha. Tghid li l-attur qalilha li tatu qatgha u mexa lejn l-arblu li kien hemm fuq in-naha tal-lemin taghha. Ma qallhiex li kien mugugh. Hija tichad ukoll li l-attur waqa' mal-art bid-daqqa. Wara ftit gew zewg nisa li kienu jafu lill-attur u ftit wara giet l-ambulanza li hadet lill-attur l-isptar. Gew il-Pulizija fuq il-post u qalulha biex iccaqlaq il-vettura minhabba li kienet inholqot kongestjoni ta' karozzi weqfin warajha fi Triq il-Punent.

Il-Pulizija la ghamlu skiz, la hadu ritratti u lanqas kejl relatati mal-incident. Il-konvenuta nizlet taghmel rapport l-ghassa wara.

PS 855 Malcolm Buttigieg xehed li l-vettura tal-konvenuta kienet qabzet bi ftit il-give way sign. Ir-ragel tal-konvenuta li wasal fuq il-post wara l-incident qal li sab il-vettura ta' martu sporguta 'l barra minn Triq il-Punent. Ebda hsarat ma nstabu fuq il-vettura.

ii. Ir-responsabbilta' ghall-incident in kwistjoni

…omissis….

Stabbiliti dawn il-principji l-Qorti issa sejra tapplikahom ghall-fattispecje tal-kaz odjern. Ghal dak li jirrigwarda l-attur jinghad bla tlaqliq li l-Qorti tirriskontra nuqqasijiet lampanti da parti tieghu bhala pedestrian:

1. Minn triq shiha huwa ghazel proprju n-naha tax-xellug u t-tarf tal-bankina minn fejn ikunu qeghdin jisporgu l-vetturi minn Triq il-Punent ghal got-triq principali sabiex jibda jaqsam it-triq, u dan meta l-vetturi li jridu johorgu minn dik it-triq ikun jehtiegilhom iharsu attentament lejn it-traffiku gej minn Triq Regjonali min-naha tal-lemin. B'hekk huwa ma poggiex ruhu f'pozizzjoni fejn il-konvenuta setghet tinduna bih immedjatament;

2. Dan in-nuqqas ikompli jaggrava ruhu tenut kont tal-fatt li proprju vicin hafna fejn sehh l-incident kien hemm zebra crossing. L-attur jghid li huwa ma kienx familjari ma' dik it-triq u ma kienx hemm sinjal jew tabella cara li turi li kien hemm din iz-zebra crossing. Izda dan kollu jpoggi aktar responsabbilta' fuq l-attur li juza prudenza biex jesplora t-triq sew u jfittex post bla periklu minn fejn seta' jaqsam. Bizzejjed jinghad li b'diligenza ordinarja l-attur seta' facilment isib din iz-zebra crossing kemm ghax kienet ferm qrib kif ukoll ghaliex, kif irrizulta mill-provi, fil-parti fejn kien hemm din iz-zebra crossing il-bankina kienet titbaxxa. L-attegjament tal-attur meta jghid li huwa ma sabx iz-zebra crossing ghax "meta naqsam jien inhares 'il fuq u lejn il-karozzi li jkunu gejjin mill-genb. Ma nharisx lejn l-art" certament jirrifletti negligenza min-naha tieghu.

3. L-attur kellu wkoll mezz iehor aktar sikur li seta' juza' sabiex jaqsam min-naha ghall-ohra tat-triq u cioe' s-subway li taghha kien hemm sinjal car u vizibbli fit-triq. L-attur jghid li din it-tabella ma rahiex u jzid li fi kwalunkwe kaz "jien ma kienx jinteressani s-sub way ghax ma kontx ser nghaddi minn taht it-triq biex immur in-naha l-ohra". Dan l-attegjament ikompli jikkonferma li l-attur lanqas biss esplora l-akwati biex jara liema post kien l-aktar sikur (u mhux necessarjament l-aktar li jinteressa lilu) biex jaqsam minnu.

4. Ir-ragunament tal-attur qabel ma huwa ddecieda li jaqsam jirrifletti nuqqas kbir ta' diligenza ta' bonus paterfamilias. Li hares lejn il-lemin u lejn ix-xellug tieghu qabel beda jaqsam it-triq ma kienx bizzejjed . Kin

ferm irresponsabbli l-attur li jaqbad u jassumi li peress li ftit sekondi qabel ma nizel mill-bankina l-vettura tal-konvenuta kienet wieqfa fit-tarf tat-triq allura din kienet ser tibqa' wieqfa. Wisq inqas seta' l-attur allura jaqbad u jaqsam ghax skont il-kalkoli tieghu - la kien gej it-traffiku minn Triq Regjonali "ma ppretendejtx li ha ssuq". L-attur addirittura jirrikonoxxi li filwaqt li huwa kien ra l-vettura tal-konvenuta u anke hares lejn wiccha, seta' jinnota wkoll li hi ma kienet ghamlitlu ebda sinjal biex jaqsam u hu lanqas ma ssenjalalha l-intenzjoni tieghu:

> *"Jien rajtha il-vettura li laqtitni. Kienet wieqfa fit-tarf tat-triq. Mara kienet qed issuq il-vettura. Harist iva lejn wiccha u ma ghamliltli l-ebda sinjal biex jien naqsam it-triq. Lanqas jien m'ghamiltilha l-ebda sinjal biex izzomm halli naqsam jiena. Jien qsamt ghax rajt traffiku gej minn Regional Road. Ladarba ikun gej traffiku minn Regional Road il-konvenuta ma setghetx tohrog minn Triq il-Punent u ghalhekk kien li ddecidejt li naqsam."*

Pedestrian m'ghandu ebda dritt jissostitwixxi d-diskrezzjoni u l-gudizzju tieghu ghal dak tas-sewwieq ta' vettura ghax il-perspettiva u l-gudizzju ta' min qieghed isuq ma tkunx necessarjament l-istess bhal dik ta' min qieghed miexi fit-triq, kif fil-fatt gara fil-kaz odjern. Dan aktar u aktar meta rrizulta mill-provi li l-konvenuta ma ratux u l-attur kien ben konxju tal-fatt li hi ma kienet ghamlitlu ebda sinjal biex jaqsam.

5. L-attur kompla espona lilu nnifsu ghall-periklu meta qasam minn distanza ferm qasira bejnu u bejn il-vettura tal-konvenuta. Kif ammetta hu stess: "Id-distanza bejni u l-art ta' quddiem tal-vettura tal-konvenuta kienet inqas minn metru meta bdejt naqsam." B'hekk huwa kompla naqqas il-hin a dispozizzjoni tas-sewwieqa biex jekk issuq ma tinvestihx.

Maghmulin dawn il-konsiderazzjonijiet kollha l-Qorti tqis li l-attur ghandu decizament igorr il-maggor parti tar-responsabbilta' ghal dan l-incident.

Madankollu l-Qorti jidhrilha li l-konvenuta ukoll uriet nuqqasijiet bhala sewwieqa ghax ma ezercitatx id-diligenza u l-prudenza sal-grad ta' probabbilta' rikjesta mill-ligi civili u bl-agir taghha kkontribwiet ukoll ghall-incident li sehh. Dan irrispettivament mill-fatt li hija giet liberata mill-proceduri kriminali istitwiti kontriha, liema proceduri huma totalment indipendenti minn dawk odjerni.

Fl-ewwel lok u ghal kull buon fini l-Qorti tqis li:

1. Il-verzjoni tal-konvenuta waqt din il-kawza li hija ma setghetx tajret lill-attur ghax il-vettura taghha baqghet dejjem wieqfa ma tistax titwemmen. Dan mhux biss huwa nkonsistenti ma' dak li rrizulta mill-provi, izda wkoll ghax li kieku veru li hija qatt ma saqet il-karozza 'l quddiem, in-natura tal-griehi subiti mill-attur ma kinux jimmanifestaw ruhhom. Il-fatt li l-bumper tal-vettura taghha ma ssubixxa ebda hsara vizibbli lanqas ma hi ta' difiza ghaliha tenut kont li t-tip u l-qies tal-vettura

misjuqa minnha fil-hin tal-incident hija wahda meqjusa robusta. Barra minn hekk il-fatt li l-vettura tal-konvenuta ma soffriet ebda danni, huwa fil-fatt kompatibbli mas-sitwazzjoni li hi kienet wieqfa fuq il-give way sign, kif suppost, u kif rat li min-naha tal-lemin taghha, minn Regional Road, it-triq kienet clear, harget bil-mod ghal fuq it-triq Anton Vassalli.

2. Il-lok indikat mill-konvenuta ta' fejn sehh l-incident ma jaghmilx sens meta mqabbel mad-dinamika tal-incident kif irrizulta mill-provi. Li kieku kien hekk hija mhux biss kienet tkun ta' xkiel u ostaklu wieqfa fin-nofs tat-triq u ta' periklu hi stess ghal vetturi gejjin min-naha tal-Gzira kif ukoll ghal-karozzi tal-linja mill-Bus Lane min-naha tal-lemin taghha, izda wkoll ma kien jaghmel ebda sens li biex l-attur jaqsam minn bankina ghall-ohra minn quddiem Triq il-Punent kien se joqghod jinzel il-bankina, jaqsam ghal nofs it-triq biex jghaddi minn quddiemha u mbaghad jerga' jipprova jmur fuq il-bankina minn fejn kien qasam l-ewwel darba. Il-Qorti tqis ghalhekk li l-post fejn sehh l-incident kif immarkat mill-attur fuq l-istess dokument huwa ferm aktar verosimili u jirrispekkja l-lok minn fejn huwa safa' nvestit mill-konvenuta. Oltre dan ghandu jinghad ukoll li qabel ma l-attrici indikat li kienet wieqfa f'nofs it-triq Anton Vassalli tistenna l-karozzi gejjin fuqha mil-lemin taghha, qalet u hawn kienet qed taghmel sens, illi hija fil-fatt kienet gia fuq il-give way sign qabel l-incident, dan meta kienet qed tixhed dwar it-traffiku li kien gej minn warajha.

Biex issahhah din il-fehma l-Qorti tqis ukoll li d-deskrizzjonijiet li nghataw fil-kors tal-provi ukoll jippuntaw lejn iz-zona ndikata bil-marka X bil-blue fuq l-aerial view map a fol 47. Il-konvenuta stess issemmi li kienet qeghda fuq il- "give-way" wara li kienet qabzet iz-"zebra crossing" u li "l-bokka tat-triq mhix wiesgha bizzejjed biex tiehu zewg karozzi". Dwar kemm hi preciza o meno certa nformazzjoni misjuba fir-rapport tal-Pulizija esibit, u li ghalih saret referenza mill-konvenuta f'paragrafu 8 et seq tas-sottomissjonijiet taghha, wiehed irid jiftakar li mhux biss il-vettura tal-konvenuta giet imcaqilqa wara l- incident u ma sar ebda sketch u ma ttiehdu ebda kejl u distanzi dwar dak li sehh, imma wkoll l-uniku Pulizija li xehed, PS 855 Malcolm Buttigieg acceda fuq il-post wara li kienet diga' mcaqilqa l-vettura u ghalhekk ma setax jaghti certi dettalji dwar fejn kienet sitwata l-vettura tal-konvenuta qabel ma sar l-impatt mal-attur. Huwa ghalhekk meqjus li l-indikazzjoni tal-indirizz "Triq Mikiel Anton Vassalli Msida" u "near roundabout of skaters park" bhala "landmark" fir-rapport tal-Pulizija fi kwalunkwe kaz ragjonevolment jirriflettu l-lok indikat bil-marka X bil-blu fuq l-aerial view map a fol 47.

Iccarati dawn il-punti, l-Qorti tikkunsidra li filwaqt li fil-hin li kienet wieqfa tistenna t-turn taghha biex tohrog ghal mar-roundabout il-konvenuta kienet qeghda zzomm a proper lookout ghal vetturi li kienu gejjin minn Triq Regjonali, hija m'ghamlitx l-istess ghal dak li kien qieghed jigri madwarha qabel ma qalghet bil-vettura taghha u saqet 'il quddiem. Kif gie anke ritenut fil-gurisprudenza kopjuza citata aktar 'il fuq, id-dover tas-sewwieq jinkorpora wkoll "awareness of what is happening in one's

immediate vicinity" kif ukoll "view of the whole road from side to side ……of pavements on the side of the road as well". Dan id-dover taghha mhuwiex limitat ghal dak li jirrigwarda vetturi biss. Il-konvenuta qalet hekk fl-istqarrija lill-Pulizija ftit tal-hin wara l-incident u kkonfermat bil-gurament din il-parti tal-istqarrija quddiem il-Qorti waqt ix-xhieda taghha:

> *"kont hierga minn Triq il-Punent lejn ir-roundabout ta' hdejn l-Universita' meta waqaft fuq il-give way. Jien waqaft peress li kien gej it-traffiku u bdejt inhares halli nara l-waqt li stajt nohrog.* ***Meta ma kienx gej traffiku qlajt bil-mod u f'daqqa wahda rajt ragel quddiem il-vettura jzomm siequ….".***

Il-Qorti tqis li meta l-konvenuta rat li ma kienx gej traffiku hija ma setghetx taqbad u taqla' minghajr ma taghti titwila quddiemha minn naha sa ohra tat-triq biex tassikura li ma kien hemm hadd u xejn li seta' jkun ta' ostaklu ghal din il-manuvra taghha. Huwa manifestament ovvju li din il-proper look out m'ghamlithiex kif suppost il-konvenuta ghax li kieku kien jirnexxielha tinduna bl-attur li kien diga' beda jaqsam it-triq fil-hin li laqtitu. U kif jirrizulta anke mir-ritratti esibiti, il-post minn fejn qasam l-attur ma kienx minn wara xi karozza jew minn wara xi kantuniera. Ghaldaqstant huwa car li dak li sehh kien li l-konvenuta qabdet u qalghet u saqet il'quddiem meta harsitha kienet ghadha fuq in-naha tal-lemin taghha fid-direzzjoni tal-vetturi gejjin minn Triq Regjonali. Hija stess tghid hekk meta mistoqsija il-ghaliex ma ratx lill-attur qabel:

> *"Ghax jiena wicci dejjem kien qed ihares fuq ir-right, ghax il-karozzi minn hemmhekk biss setghu jigu minn fuq ir-right, kieku nahseb gie fuq ir-right kont narah lil dan is-sinjur."*

Dan ir-ragunament tal-konvenuta juri nuqqas tad-dover mistenni minnha kif deskritt aktar qabel mill-Qorti b'referenza ghall-gurisprudenza u cioe' li-

> *"A motorist should have a view of the whole road from side to side and, in the case of a road passing through a built up area, of the pavements on the side of the road as well."*

Inoltre l-fatt li l-konvenuta tammetti li ma ratx lill-attur u lanqas taf minn fejn gie qabel ma laqtitu nonostante l-fatt li kif tghid hi stess "kif dawwart wicci dritt rajt is-sinjur bil-wieqfa faccata tal-bonnet" hija ammissjoni cara ta' nuqqas fl-obbligu taghha li zzomm "proper lookout".

La fic-cirkostanzi tqis li l-konvenuta bhala sewwieqa, b'diligenza ordinarja setghet ukoll tara dak li kien ragjonevolment vizibbli ghaliha li kieku harset quddiemha qabel ma qalghet minn fejn kienet, allura hija tenuta li kkontribwiet ukoll bin-negligenza taghha ghall-incident, anke jekk fi proporzjon inqas meta mqabbel mal-grad ta' negligenza murija mill-attur.

Maghmula dawn il-kunsiderazzjonijiet kollha din il-Qorti hija tal-fehma li l-attur ghandu jgorr ¾ tar-responsabbilta' u l-konvenuta ghandha ggorr ¼ tar-responsabbilta' ghall-incident in dizamina.

Ghaldaqstant il-Qorti qeghda tilqa' l-ewwel talba tal-attur limitatament sa fejn hija kompatibbli ma' dak appena pronunzjat u tichadha fil-bqija. Ghall-istess ragunijiet qeghda tilqa' wkoll l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuta sa fejn biss hija kompatibbli ma' dak appena pronunzjat u tichadha fil-bqija.

iii. Id-dizabilita' permanenti tal-attur

…omissis….

Finalment ir-rapport tal-periti perizjuri juri li wara li l-attur gie ezaminat kwazi tliet snin wara l-incident is-sitwazzjoni tal-attur mhux talli ma gietx 'il quddiem talli ddeterjorat tant li huma stmaw id-dizabilita' permanenti tal-attur b'rizultat tal-incident ghal 15%. Dan wara li rrizultalhom li –

> *"Minhabba li l-wicc (articular surface) ta' dal-ġog m'ghadux lixx, is-Sur Busuttil x'aktarx ser jizviluppa artrite degenerattiva (osteoarthritis) qabel iz-zmien. X'aktarx ser ikollu bzonn ta' total knee replacement fejn forsi ma kienx ikollu bzonn kieku l-ġog ma ntmessx. Minhabba li ma jistax jidritta ghal kollox din l-irkobba (fixed flexion deformity) mhux qed jimxi normali u ghalhekk dan qed jaffetwalu xi ftit l-ugiegh f'dahru li kellu qabel l-incident. Sakemm ghad ghandu l-metall f'saqajh, dejjem jibqa' cans zghir li dan jista' jigi nfettat."*

In vista tas-suespost it-tielet eccezzjoni tal-konvenuta qeghda tigi respinta.

iv. Id-danni mitluba mill-attur

Dejjem fid-dawl ta' dak misjub minnha dwar ir-responsabbilta' tal-partijiet filkawza ghall-incident in kwistjoni, l-Qorti sejra tghaddi biex tikkunsidra t-tieni u t-tielet talba tal-attur dwar il-likwidazzjoni u hlas ta' danni.

L-Artikolu 1045 tal-Kodici Civili (Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta) jistipula illi –

> *"1045. (1) Il-ħsara li l-persuna responsabbli għandha twieġeb għaliha, skont id-disposizzjonijiet ta' qabel, hija t-telf effettiv li l-egħmil tagħha jkun ġieb direttament lill-parti li tbati l-ħsara, l-ispejjeż li din il-parti setgħet kellha tagħmel minħabba l-ħsara, ittelf tal-paga jew qligħ ieħor attwali, u t-telf ta' qligħ li tbati 'l quddiem minħabba inkapaċità għal dejjem, totali jew parzjali, li dak l-egħmil seta' jġib.*
>
> *(2) Is-somma li għandha tiġi mogħtija għal din l-inkapaċità tiġi stabbilita mill-qorti, wara li tqis iċ-ċirkostanzi tal-każ, u, b'mod partikolari, ix-xorta u grad ta' inkapaċità ikkaġunata, u lkondizzjoni tal-parti li tbati l-ħsara."*

Fis-sistema nostrali, id-danni likwidati jkopru kemm dawk attwali (damnum emergens) u kemm dawk li jolqtu telf ta' qliegh futur (lucrum cessans).

…omissis….

B'applikazzjoni tal-principji suesposti ghall-kaz odjern, il-Qorti taghmel is-segwenti kunsiderazzjonijiet:

1. Ghal dak li hu ***damnum emergens*** *l-attur prezenta ricevuta wahda a fol 13 tal-process, liema ricevuta tirraprezenta hlas ta' Eur49.00 bhala spejjez medici mhallsa lil Mr Ray Gatt.*

2. Ghal dak li hu ***lucrum cessans*** *il-Qorti sejra tadotta l-persentagg ta' dizabilita' permanenti ta' 15% kif stabbilita mill-periti perizjuri. Dwar il-multiplier, jirrizulta mill-provi li l-attur kellu 54 sena fl-epoka tal-incident. L-attur ma tax wisq hjiel tal-hajja lavorattiva tieghu, lanqas imqar permezz ta' employment history. Mill-informazzjoni moghtija minnu lill-esperti medici fil-varji rapport taghhom irrizulta illi* ***fl-epoka tal-incident u ghal xi snin qabel u anke wara huwa kien bla xoghol*** *(emfasi ta' din il-Qorti). Esebixxa anke xi dokumentazzjoni mid-Dipartiment tas-Sigurta' Socjali dwar beneficcji socjali li huwa kien qieghed jircievi (inkluz ghajnuna ghall-qghad) bejn is-snin 2010 u 2013. L-attur kien xehed ukoll vagament li "qabel jien kont nahdem mal-Goodearth fis-sales section." Ghalhekk in vista tal-fatt li rrizulta li l-attur ma kellux hajja lavorattiva kontinwa fis-snin ta' qabel lincident, il-Qorti mhijiex sejra tilqa' l-invit tal-attur fis-sottomissjonijiet tieghu sabiex tqis li l-multiplier ghandu jkun ta' 12 il-sena, lanqas ma tqies li ghandha tapplika a favorih il-massimu stabbilit fit-tabella suriferita, izda sejra minflok tqis li dan ghandu jkun multiplier ta' 7 snin. Dan il-multiplier qieghed ukoll jaghmel tajjeb ghall-fattur tac-chances u c-changes of life.*

*Ghal dak li huwa quantum il-Qorti sejra timxi fuq ir-rata tal-paga minima nazzjonali kif stabbilita skont l-****Ordni ta' Standard Nazzjonali dwar l-Inqas Paga Nazzjonali (L.S. 452.71)*** *mis-sena li fiha sehh l-incident stradali in kwistjoni.*

Sena 2012 – Eur 8,221.72
Sena 2013 – Eur 8,433.88
Sena 2014 – Eur 8,615.36
Sena 2015 – Eur 8,645.52
Sena 2016 – Eur 8,736.52

Peress li f'dawn l-ahhar hames snin il-paga minima nazzjonali zdiedet b'medja ta' circa Eur100 fis-sena, din il-Qorti sejra zzid dan l-ammont mal-bazi tas-sena 2016 ghas-sentejn li jifdal mis-7 snin.

It-total tal-multiplier huwa:

Eur60, 426.04 X 15% dizabilita' permanenti = ***Eur 9,063.90***

Dwar it-tnaqqis minhabba l-lump sum payment l-Qorti tinnota li l-kawza giet intavolata fis-7 ta' Frar 2014. Ghalkemm huwa minnu li wara l-gheluq tal-provi tal-attur il-konvenuta talbet li ma tixhedx sakemm hija tixhed fil-proceduri kriminali kontriha, fil-frattemp jirrizulta li l-provi baqghu jitressqu tant li lahqu gew espletati l-inkarigi tal-perit mediku mahtur mill-Qorti u anke tal-periti perizjuri. Il-Qorti tqis ghalhekk li ma kienx hemm dilungar inutli millkonvenuta. Ir-rata ta' tnaqqis ta' 20% sejra ghalhekk tigi applikata b'dana li ssomma ta' Eur 9,063.90 ghandha tonqos ghal ***Eur 7,251.12***

Ghalkekk is-somma finali hija din: damnum emergens ***Eur49.00*** *+ lucrum cessans* ***Eur 7,251.12*** *=* ***Eur 7,300.12 (sebat elef u tlett mitt Ewro u tnax-il centezmu****).*

In vista tal-kwoti ta' responsabbilta' decizi aktar qabel, il-Qorti qeghda tiddeciedi dwar it-tieni u t-tielet talba tal-attur billi tilqaghhom u tillikwida u tordna l-hlas ta' danni mill-konvenuta lill-attur ta' ¼ minn mis-somma ta' Eur7,300.12 u cioe' s-somma ta' ***Eur 1,825.03 (elf tmien mija u hamsa u ghoxrin Ewro u tlett centezmi)****. Ghal din ir-raguni t-tieni eccezzjoni tal-konvenuta qeghda tigi michuda.*

Ghal dawn il-motivi l-Qorti qeghda taqta' u tiddeciedi illi:

1. Tilqa' l-ewwel talba tal-attur limitatament billi tiddikjara li l-konvenuta kienet responsabbli ghall-incident stradali tas-27 t'April 2012 kwantu ghal ¼ tat-tort, bi ¾ tat-tort huma attribwibbli lill-attur innifsu;

2. Tilqa' t-tieni talba u tillikwida d-danni sofferti mill-attur ghas-somma ta' Eur 1,825.03 (elf tmien mija u hamsa u ghoxrin Ewro u tlett centezmi);

3. Tilqa' t-tielet talba u tordna lill-konvenuta thallas lill-attur is-somma ta' Eur 1,825.03 (elf tmien mija u hamsa u ghoxrin Ewro u tlett centezmi);

4. Tilqa' l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuta limitatament sa fejn huwa kompatibbli ma' dak hawn deciz u tichad il-bqija tal-eccezzjonijiet taghha;

5. L-ispejjez tal-kawza jinqasmu hekk: ¾ jithallsu mill-attur u ¼ jithallsu mill-konvenuta;

6. L-imghax legali jibda jiddekorri mid-data ta' din is-sentenza".

RIKORS TAL-APPELL tal-attur (20.06.2016):

6. L-aggravji tal-attur huma s-segwenti:

(i) Isostni fl-ewwel lok li l-ewwel Qorti kellha ssib li għall-inċident in kwistjoni kienet taħti unikament il-konvenuta, u li kienet żbaljata meta attribwiet ¾ tat-tort lilu u ¼ biss lilha. Jenfasizza li l-ewwel Qorti stess kienet irriteniet li l-konvenuta naqset milli tagħmel *a proper lookout* taċ-ċirkostanzi kollha ta' madwarha. A skans ta' ripetizzjoni jagħmel riferenza għan-nota tas-sottomissjonijiet tiegħu.

(ii) It-tieni aggravju tiegħu jirrigwarda l-likwidazzjoni tad-danni. Isostni li l-ewwel Qorti kienet skorretta meta applikat multiplier ta' 7 snin. Ifakkar li fil-mument tal-inċident kellu 54 sena u skont it-tabella li għamlet riferenza għaliha l-ewwel Qorti fis-sentenza appellata stess, meta l-eta` tal-vittma tkun bejn 51 u 55 il-multiplier massimu għandu jkun dak ta' 11-il sena.

RISPOSTA TAL-APPELL tal-konvenuta appellata (07.07.2016):

7. Il-konvenuta wieġbet biex tagħti r-raġunijiet tagħha għaliex l-appell tal-attur huwa infondat fil-fatt u fid-dritt u għandu jiġi miċħud bl-ispejjeż, filwaqt li s-sentenza appellata għandha tiġi kkonfermata fl-intier tagħha.

KUNSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI:

Il-post fejn seħħ l-inċident:

8. L-attur Michael Busuttil fix-xhieda tiegħu in kontro-eżami ndika fuq ir-ritratt mill-ajru (**Dok MZ1**) il-post fejn seħħ l-inċident, ossia fejn Triq il-Punent, fit-tarf tagħha, tmiss mar-*roundabout* tal-*iskaters park,* l-Imsida. Huwa għamel ukoll il-firma tiegħu fuq id-dokument. Tali marki huma bl-**inka blu**.

9. Il-konvenuta invece indikat il-pożizzjoni tal-impatt ftit aktar 'il quddiem, bl-**inka ħamra**. L-ewwel Qorti pero`, ġustament, irriteniet li tali lok indikat minnha ma jagħmilx sens meta mqabbel mad-dinamika tal-inċident kif irriżulta mill-provi. Fil-fatt jidher li hija iktar verosimili l-pożizzjoni tal-impatt kif indikata mill-attur, għaliex huwa safa mtajjar meta kien qed jaqsam Triq il-Punent, ċioe` minn bankina għall-oħra ta' Triq il-Punent.

10. Stabbilit il-post fejn seħħ l-inċident, din il-Qorti issa ser tgħaddi biex tikkonsidra l-aggravji tal-attur appellant.

<u>Ir-responsabbilta` għall-inċident in kwistjoni.</u>

11. <u>Fl-ewwel aggravju</u> tiegħu l-attur appellant jilmenta bil-fatt li l-konvenuta instabet li kellha biss tort ta' ¼ għall-inċident in kwistjoni u jsostni li l-ewwel Qorti invece kellha ssib li kellha t-tort kollu.

12. Jaċċenna għall-verżjoni tal-konvenuta stess, fejn qalet li meta kienet qiegħda wieqfa fit-tarf ta' Triq il-Punent tistenna biex toħroġ għar-*roundabout,* kienet iffukata tħares biss lejn in-naħa tal-lemin tagħha, lejn it-traffiku li kien ġej minn Triq Reġjonali. Jargumenta li kien minħabba li ma għamlitx *proper lookout*, fis-sens li ma ħarsitx ukoll lejn ix-xellug, fejn kien jinsab hu, qabel ma qalgħet u saqet 'il quddiem, li spiċċat laqtitu waqt li kien qiegħed jaqsam.

13. Li l-konvenuta naqset milli tagħmel *a proper lookout* u li għalhekk kellha ġġorr ir-responsabbilta` fir-rigward tal-inċident diġa ġie stabbilit mill-ewwel Qorti; l-ewwel Qorti pero` rriżultalha li l-attur kellu nuqqasijiet ferm akbar minn dawk tal-konvenuta u li għalhekk kellu jġorr il-maġġor parti tar-responsabbilta` għall-inċident. (L-attur appellant ma jsemmi xejn fir-rigward). Tali nuqqasijiet "lampanti", li osservat l-ewwel Qorti, huma s-segwenti:

(i) Bil-fatt li ddeċieda li jaqsam Triq il-Punent mhux biss mit-tarf tat-triq iżda wkoll min-naħa tax-xellug tagħha, meta proprju f'dak il-punt il-vetturi li jkunu jridu joħorġu mill-imsemmija triq jeħtiġilhom iħarsu attentament lejn it-traffiku li jkun ġej minn Triq Reġjonali min-naħa tal-lemin, huwa poġġa lilu innifsu f'pożizzjoni fejn il-konvenuta ma setgħetx tinduna bih immedjatament;

(ii) Huwa ma ndunax li kien hemm *zebra crossing* viċin ħafna tal-inċident: fi kliemu, meta jaqsam *"ma nħarisx lejn l-art*".[1]

(iii) Huwa ma użax is-*subway* li tagħha kien hemm sinjal ċar u viżibbli. Anzi qal li ma kinitx tinteressah is-*subway* għaliex ma kienx ser jgħaddi minn taħt it-triq biex imur in-naħa l-oħra.

(iv) Huwa sempliċiment irraġuna li ladarba t-traffiku minn Triq Reġjonali kien għadu ġej, il-konvenuta (li kienet fit-tarf ta' Triq il-Punent) ma kinitx ser issuq; iżda għalkemm ra l-vettura tagħha u ħares lejn wiċċha, ma għamlitlu l-ebda sinjal biex jaqsam, u lanqas da parti tiegħu ma għamlilha sinjal dwar x' kienet l-intenzjoni tiegħu (ċioe` li jaqsam). Mill-provi fil-fatt ma jirriżultax li hija kienet ratu.

(v) Huwa qasam minn distanza ferm qasira bejnu u bejn il-vettura tal-konvenuta. Hu stess ammetta li d-distanza kienet inqas minn metru.

14. Minn dan kollu jirriżulta mingħajr dubju li **l-konvenut b'mod negliġenti għall-aħħar, għażel volontarjament li jpoġġi lilu nnifsu f' sitwazzjoni vulnerabbli u riskjuża**.

[1] F'dan ir-rigward għandu jiġi pprezzat li l-PS Malcolm Buttigieg fix-xiehda tiegħu tal- 4 ta' Ġunju, 2014 (fol 37-38) qal li ż-*zebra crossing* ma tantx tidher. Qal ukoll li qiegħda xi nofs metru iktar lura minn fejn tidher immarkata fuq DOk MZ1.

15. Min-nuqqasijiet kollha elenkati mill-ewwel Qorti, l-iktar wieħed sinifkanti u grossolan huwa ċertament ir-raba' wieħed, ċioe` il-fatt li huwa ddeċieda li jaqsam minn quddiem vettura - li evidentement kienet appik li taqla' u toħroġ għar-*roundabout* - mingħajr ma assigura ruħu li s-sewwieqa (il-konvenuta) kienet indunat bil-preżenza tiegħu. Meta ħares lejn wiċċha ra li kienet qiegħda tħares lejn il-lemin tagħha, lejn it-traffiku ġej minn Triq Reġjonali u mhux lejn ix-xellug, ċioe` lejh. Huwa allura kellu jkun jaf li l-konvenuta ma kinitx konxja tal-fatt li kien bi ħsiebu jaqsam minn quddiemha. Madanakollu, sempliċiment għaliex, skont hu, it-traffiku kien għadu ġej minn Triq Reġjonali u allura l-konvenuta kellha tibqa' tistenna sakemm toħroġ għar-*roundabout,* deherlu li kien mument tajjeb għalih li jaqsam. Kif ikkummentat l-ewwel Qorti fir-rigward pero`, l-utent tat-triq m'għandu l-ebda dritt jissostitwixxi d-diskrezzjoni u l-ġudizzju tiegħu għal dak tas-sewwieq ta' vettura, għaliex il-perspettiva u l-ġudizzju ta' wieħed mhux neċessarjament tkun bħal tal-ieħor.

16. Għalhekk din il-Qorti jidhrilha li dan l-aggravju huwa assolutament infondat u fil-fehma tagħha il-kwoti ta' ¼ u ¾ għat-tortijiet rispettivi tal-konvenuta u tal-attur huma raġonevoli.

Il-multiplier

17. Fit-tieni aggravju tiegħu l-attur jilmenta bil-fatt li l-ewwel Qorti applikat *multiplier* ta' 7 u jippretendi li kellha invece tapplika *multiplier* ta' 11 skont it-tabella riprodotta fis-sentenza.

18. L-ewwel Qorti kkwotat estensivament mis-sentenza mogħtija minn din il-Qorti (diversament preseduta) fl-24 ta' April, 2015 (587/2003/LFS) fil-kawża fl-ismijiet **Joe Caruana v. Philip Chircop.** Jiġi ppreċiżat li dik il-parti li ċċitat hija fil-fatt meħuda mis-sentenza tal-Prim' Awla[2] li kienet ġiet riprodotta fis-sentenza tal-appell, għalkemm għandu jingħad li l-appell ma kienx jirrigwarda l-valur tal-*multiplier*. Issa l-Prim' Awla fil-każ **Caruana v. Chircop** kienet (*inter alia)* irriteniet hekk fir-rigward tal-*multiplier*:

> *"Il-multiplier adoperat varja u kien ta' 5 snin fil-kaz ta' persuna ta' 53 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004, ta' 15 fil-kaz ta' persuna ta' 22 sena **Butler vs Heard** App Civ Sup 22-Dec-1967, 15-il sena fuq persuna ta' 24 **Gauci vs Xuereb** PA 29-Ott-1970, ta' 18 fuq persuna ta' 28 **sena Camilleri vs Polidano** PA 1-Ott-1982, ta' 18 fil-kaz ta' persuna ta' 42 **Bonnici vs Gauci** PA 15-Sett-1999, ta' 20 fil-kaz ta' persuna ta' 34 sena **Bugeja vs Agius** App Civ Sup 26-Lul-1991, ta' 20 fil-kaz ta' persuna ta' 33 sena **Dalmas vs Ghigo** App Civ Sup 5-Frar-1980, ta' 25 fil-kaz ta' persuna ta' 30 sena **Caruana vs Camilleri** App Civ Sup 27-Feb-2004, ta' 26 fil-kaz ta' persuna ta' 35 sena **Seisun vs Brincat** PA 29-Ott-1998, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 17 **Turner vs Agius** App Civ Sup 28-Nov-2003, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 26 **Grima vs Penza** PA 30-Gun-2004, ta' 30 fil-kaz ta' persuna ta' 23 sena **Zammit vs Zahra** PA 20-Jan-2005, ta' 35 fil-kaz ta' persuna ta' 18 sena **Sammut vs Zammit** App Civ Sup 3- Dic-2004, ta' 36 fil-kaz ta' persuna ta' 20 sena **Mizzi vs Azzopardi** PA 16-Dic-2004.*
>
> *Dan kollu juri li mhux dejjem ittiehdet l-istess linja ta' Multiplier. Zgur li ripetutament gie enfasizzat li s-sistema ta' multiplier kif koncepita ma tiehux in konsiderazzjoni l-aspettattiva tal-hajja lavorattiva fit-totalita` taghha [ara **Bugeja vs Agius** fuq imsemmija]. Il-Qorti thoss li hemm bzonn ta' certu uniformita` f'dan l-aspett li naturalment jghin biex wiehed ikun jaf minn qabel kriterji regolari. Huwa veru li kull kaz trid tarah ghalih izda li jkun hemm skeda li l-konsulenti legali u ditti ta' insurance ikunu jistghu jirreferu ghaliha tkun ta' utilita` kbira. Ghalhekk il-Qorti kif presjeduta sejra tuza c-*

[2] Deċiża fis-6 ta' Lulju 2011

chart hawn taht:"

Eta Vittma	**Multiplier Massimu**
0-15	40
16-20	37
21-25	35
26-30	30
31-35	25
36-40	20
41-45	15
46-50	13
51-55	11
56+	5 jew anqas

19. L-ewwel Qorti fil-każ odjern qieset li l-attur kellu 54 sena fl-epoka tal-inċident[3]. Qieset ukoll li kien irriżulta li fiż-żmien tal-inċident u għal xi snin qabel kien bla xogħol u kien qed jirċievi xi benefiċċji soċjali, u li fil-passat kien ħadem mal-Good Earth fis-*sales section*. Peress li ma rriżultalhiex li kellu xi ħajja lavorattiva kontinwa fis-snin ta' qabel l-inċident dehrilha li ma kellhiex tilqa' dak mitlub minnu fis-sottomissjonijiet u taddotta *multiplier* ta' 12, u lanqas ma dehrilha li kellha tapplika l-massimu ta' dak indikat fit-tabella fil-kawża ċitata minnha (**Caruana v. Chircop**) u ċioe` ta' 11. Minflok hija applikat *multiplier* ta' 7 u spjegat li dan għandu jagħmel tajjeb ukoll għall-fattur taċ-*chances* u *changes of life.*

20. L-aggravju tal-attur fil-fatt huwa bbażat fuq l-imsemmija tabella.

[3] Għall-preċiżjoni għandu jingħad li kellu 53 sena u 7 xhur peress li twieled fit-28 ta' Settembru 1958 kif jirriżulta mill-kopja tal-karta tal-identita` tiegħu, fol 24, u l-inċident seħħ fis-27 ta' April 2012

Huwa jsostni li l-ewwel Qorti kellha taddotta l-massimu tat-tabella fir-rigward tal-*age bracket* tiegħu, ċioe` 11, u mhux 7. Din il-Qorti pero` tosserva li *multiplier* ta' 11, kif mitlub minnu, jiġi adirittura jiżboq is-snin lavorattivi tiegħu, għaliex iż-żmien ta' l-irtirar għal persuni bħalu li jkunu twieldu bejn l-1956 u l-1958 huwa ta' 63[4]. Għalhekk ċertament li mhux il-każ li jiġi applikat dan il-valur. Fil-fatt, kif jirriżulta mill-ġurisprudenza nostrana, minħabba c-*chances and changes of life* il-valur tal-*multiplier* li jiġi applikat mill-Qrati jkun kemmxejn inqas min-numru tas-snin lavorattivi li jkun fadlilha l-vittma mid-data tal-inċident sal-eta` tal-pensjoni.

21. In oltre kif tajjeb taċċenna l-konvenuta appellata fir-risposta tagħha, it-tabella li għamlet referenza għaliha l-ewwel Qorti, li kienet saret mill-Imħallef Farrugia Sacco bl-intiża li jkun hemm uniformita` f'kawżi bħal din odjerna[5], kienet sussegwentement ġiet aġġornata minnu stess; hija fil-fatt tirreferi għas-sentenza mogħtija minnu fil-kawża **Emmeline Cini v. Antoine Cachia** (18 ta' Frar, 2013, Cit Nru 1169/2008) fejn fil-fatt ġie ritenut hekk[6]:

> *"Il-Qorti thoss li hemm bzonn ta' certu uniformita` f'dan l-aspett li naturalment jghin biex wiehed ikun jaf minn qabel kriterji regolari. Huwa veru li kull kaz trid tarah ghalih izda li jkun hemm skeda li l-konsulenti legali u ditti ta' insurance ikunu jistghu jirreferu ghaliha tkun ta' utilita` kbira. Ghalhekk il-Qorti kif presjeduta sejra tuza c-chart hawn taht:"*

---

[4] Vide Kap 318, **Att Dwar is-Sigurta` Soċjali**, fejn fl-Artikolu 2 hemm imfisser li l-eta` tal-penzjoni hija ta' 65 sena iżda fil-każ ta' persuni li jkunu twieldu fis-snin kalendarji ta' 1956 sa 1958, l-eta' tal-pensjoni tkun ta' 63 sena.

[5] L-Imħallef Farrugia Sacco għamel snin twal jiddeċiedi kawżi ta' dan it-tip

[6] Din l-qorti tagħmel ukoll riferenza għals-sentenza mogħtija fl-ismijiet **Carmel Spiteri vs Jonathan Vella** 143/11/FS deċiża mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fl-10.12.2013

Eta Vittma	**Multiplier Massimu**
0-15	35
16-20	33
21-25	30
26-30	27
31-35	22
36-40	18
41-45	14
46-50	11
51-55	8
56+	6

22. Għalhekk skont it-tabella ndikattiva kif riveduta, għal persuni fl-*age bracket* tal-attur hemm suġġerit *multiplier* ta' 8. Tenut kont tal-fatt li l-attur kellu 53 sena u 7 xhur meta seħħ l-inċident, u allura iktar fin-naħa l-għolja tal-*age bracket* tiegħu, mhux il-każ li jiġi applikat il-*multiplier* massimu ta' 8. Fil-fatt din il-qorti taqbel mal-konvenuta li l-ewwel Qorti kienet ferm prudenti meta addottat *multiplier* ta' 7, minkejja li mxiet fuq it-tabella indikattiva l-antika.

23. Għaldaqstant din il-Qorti ma tarax li hemm lok li tvarja l-konklużjoni tal-ewwel Qorti fir-rigward tal-multiplier.

DECIDE

24. Għal dawn il-motivi din il-Qorti tiċħad l-appell interpost mill-attur u

tikkonferma s-sentenza appellata *in toto.*

25. L-ispejjeż ta' dan l-appell għandhom jitħallsu mill-istess attur appellant.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Joseph R. Micallef Imħallef	Tonio Mallia Imħallef

Deputat Reġistratur
da